

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

La poesia de Josep Vallverdú

Orientacions didàctiques per a ESO i Batxillerat

100

Josep
Vallverdú

Andreu Loncà

Anton Not

La poesia de Josep Vallverdú

Orientacions didàctiques per a ESO i Batxillerat

Andreu Loncà i Anton Not

Departament d'Educació

Subdirecció General de Llengües

Servei de Suports i Recursos Lingüístics

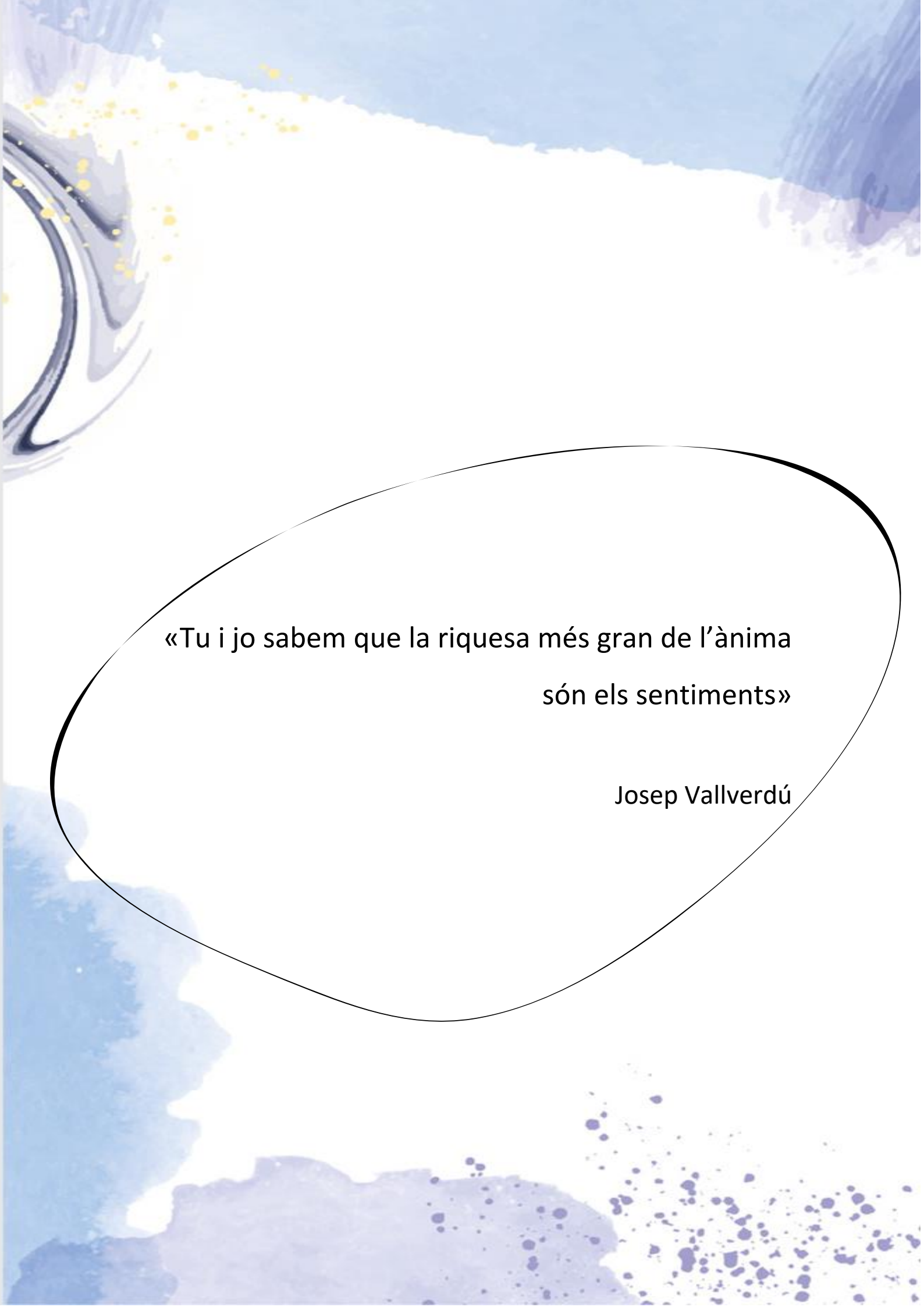
Octubre 2023

Atès el caràcter docent d'aquesta publicació, per a la citació de fragments de textos d'altri i la reproducció de fotografies procedents d'obres publicades (de les quals se cita adequadament la font i el nom de l'autor) ens acollim al dret de citació reconegut a l'article 32.1 del text refós de la Llei de propietat intel·lectual, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, i a l'article 10.2 del Conveni de Berna per a la protecció de les obres literàries i artístiques, de 9 de setembre de 1886; i, per tant, aquest treball està exempt de la necessitat d'autorització i abonament dels drets d'autor.

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial- CompartirIgual 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se n'esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original. La llicència completa es pot consultar [en aquest enllaç](#).

«Tu i jo sabem que la riquesa més gran de l'ànima
són els sentiments»

Josep Vallverdú

Índex de continguts

Orientacions didàctiques	5
0. Descripció (context + repte)	8
1. Primer bloc. Vida i obra de Josep Vallverdú	11
1.1. Aproximació a la vida i l'obra de l'autor	11
1.2. Exposicions orals	14
2. Segon bloc. Aproximació a la poesia de Josep Vallverdú	15
2.1. Lectura guiada: «Montblanquet»	15
2.2. Lectura guiada: «Himnes de victòria»	18
3. Tercer bloc. Josep Vallverdú, contemporani	21
3.1. Lectura guiada de poemes: «La sabata», «Si no tinguéssim miralls», «El dia que jo mori»	21
3.2. Compartim i concloem	25
Taula resum La poesia de Josep Vallverdú	26

«Ens salvem pels mots»

Orientacions didàctiques

Competències específiques (Llengua Catalana i Literatura)¹

Competència 2	Comprendre i interpretar textos orals i multimodals recollint el sentit general i la informació més rellevant, la seva forma i el seu contingut, per construir coneixement, formar-se opinió i eixamplar les possibilitats de gaudi i lleure.
Competència 3	Produir textos orals i multimodals amb coherència, claredat i registre adequats, atenent les convencions pròpies dels diferents gèneres discursius i participar en interaccions orals variades, amb autonomia, per expressar idees, sentiments i conceptes, construir coneixement i establir vincles personals.
Competència 4	Comprendre, interpretar i analitzar, amb sentit crític i diferents propòsits de lectura, textos escrits i multimodals reconeixent-ne el sentit global i les idees principals i secundàries, identificant-ne la intenció de l'emissor, reflexionant-ne sobre el contingut i la forma i avaluar-ne la qualitat i fiabilitat, per tal de construir coneixement i donar resposta a necessitats i interessos comunicatius diversos.
Competència 5	Produir textos escrits i multimodals amb adequació, coherència, cohesió, aplicant estratègies elementals de planificació, redacció, revisió, correcció i edició, amb regulació dels iguals i autoregulació progressivament autònoma i atenent les convencions pròpies del gènere discursiu triat, per construir coneixement i donar resposta de manera informada, eficaç i creativa a demandes comunicatives concretes.
Competència 8	Llegir, interpretar i valorar obres o fragments literaris del patrimoni propi i universal, utilitzant un metallenguatge específic i mobilitzant l'experiència biogràfica i els coneixements literaris i culturals, per establir vincles entre textos diversos que permetin conformar un mapa cultural, eixamplar les possibilitats de gaudir de la literatura i crear textos d'intenció literària.

¹ La selecció de competències específiques i els criteris d'avaluació de la proposta corresponen a la matèria de Llengua Catalana i Literatura del nivell 3r i 4t d'ESO del Decret 175/2022, de 27 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica. No obstant això, considerem que les activitats proposades són adequades també per al Batxillerat. Una de les idees que trobem en la nova ordenació curricular vigent és la continuïtat dels aprenentatges al llarg de la vida. El redactat de les competències així ho demostra. El resultat de les activitats serà un reflex del nivell maduratiu i acadèmic en què es trobi l'alumnat; el docent hi haurà d'adaptar l'avaluació.

Competència 10	Posar al servei de la convivència democràtica, la resolució dialogada dels conflictes i la igualtat de drets de totes les persones, les pròpies pràctiques comunicatives, utilitzant un llenguatge no discriminatori i desterrant els abusos de poder a través de la paraula, per afavorir un ús eficaç, ètic i democràtic del llenguatge.
-----------------------	--

Objectius d'aprenentatge

1. Desenvolupar la competència comunicativa mitjançant la producció oral de caràcter formal.
2. Compartir l'experiència de la lectura, per construir la pròpia identitat lectora i gaudir de la dimensió social de la lectura.
3. Llegir de manera guiada i compartida poemes que permeten apropiar-se dels elements rellevants de l'obra de Josep Vallverdú.
4. Escriure poemes utilitzant els recursos estilístics propis del gènere per crear composicions amb un estil literari i que potenciïn el missatge que es vol transmetre.

Criteris d'avaluació

- Comprendre el sentit global, l'estructura, la informació més rellevant en funció de les necessitats comunicatives i la intenció de l'emissor, de textos orals i multimodals de certa complexitat de diferents àmbits, analitzant la interacció entre els diferents codis. (2.1)
- Realitzar exposicions orals sobre l'obra de Josep Vallverdú ajustant-se a les convencions pròpies del gènere poètic, amb fluïdesa, coherència i el registre adequat, utilitzant de manera eficaç recursos verbals i no verbals. (3.1)
- Comprendre i interpretar el sentit global, l'estructura, la informació més rellevant i la intenció de l'emissor de poemes realitzant-ne les inferències necessàries (4.1).
- Explicar i argumentar la interpretació dels poemes llegits a partir de l'anàlisi de les relacions internes dels seus elements constitutius amb el sentit de l'obra. (8.1)
- Crear textos personals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en

diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'una selecció de poemes de Josep Vallverdú. (8.3)

- Utilitzar estratègies per a la resolució dialogada dels conflictes i la cerca de consensos, tant en l'àmbit personal com educatiu i social. (10.2)

Sabers

- Lectura guiada d'obres rellevants del patrimoni literari català i de la literatura actual.
- Estratègies de construcció compartida de la interpretació de les obres mitjançant discussions o converses literàries.
- Estratègies de mobilització de l'experiència personal, lectora i cultural per establir vincles de manera argumentada entre l'obra llegida i aspectes actuals, així com amb altres textos i manifestacions artístiques.
- Aplicació d'estratègies per interpretar obres i fragments literaris a partir de la integració dels diferents aspectes analitzats i atenent els valors culturals, ètics i estètics presents en l'obra.
- Lectura expressiva, dramatització i recitació dels textos atenent els processos de comprensió, apropiació i oralització implicats.
- Creació de textos a partir de l'apropriació de les convencions del llenguatge literari i en referència a models donats (imitació, transformació, continuació, etc.).
- Participació activa en actes culturals vinculats al circuit literari i lector.

0. Descripció (context + repte)

El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya ha declarat oficialment l'any 2023 com a [Any Vallverdú](#). Es tracta d'una gran oportunitat per llegir o rellegir l'obra d'un dels escriptors catalans contemporanis més longeus i prolífics que al llarg de la seva llarga trajectòria com a autor ha practicat tots els gèneres literaris.

És en aquest context que es proposa **La poesia de Josep Vallverdú**, pensada per ser desenvolupada a qualsevol curs de l'ESO i també al Batxillerat des de la matèria de Llengua catalana i literatura. Plantegem que l'alumnat rep l'encàrrec de participar en la celebració del centenari del naixement de Josep Vallverdú dissenyant una activitat que podria formar part del programa d'actes de l'esdeveniment. Així, hauran d'acabar donant forma o bé a **una publicació**, o bé organitzant **una representació escènica**, o bé dissenyant **una exposició**. Per fer-ho, utilitzaran els materials que hauran anat elaborant durant les sessions.

La **seqüència d'activitats** pretén que l'alumnat s'aproximi a l'obra i a la figura de Josep Vallverdú, i que elabori diferents produccions escrites i multimodals inspirades en alguns dels textos poètics de l'autor que s'analitzen de manera detallada. El repte plantejat suposa la possibilitat de descobrir un autor cabdal de la literatura catalana contemporània i la seva producció a partir de la vessant poètica, una de les menys conegudes però a la vegada una de les que més ha cultivat en la darrera etapa creativa de la seva trajectòria. Així mateix, la descoberta interpel·la l'alumnat perquè reflexioni tant a títol personal com en grup sobre alguns dels assumptes que Josep Vallverdú planteja en els seus poemes, que són qüestions universals i contemporànies amb les quals qualsevol ciutadà pot veure-s'hi vinculat amb facilitat.

D'altra banda, el **producte final** ha de néixer impulsat per la voluntat de compartir l'aprenentatge amb tants membres de la comunitat educativa i l'entorn i la cultura de centre ho permetin. És a dir, la difusió de la publicació, la representació escènica o l'exposició dependran de les circumstàncies i la voluntat dels docents a l'hora d'executar el projecte, que pot romandre com una activitat d'aula o pot esdevenir una activitat de centre. En aquest sentit, el **repte** respon al context en el qual s'insereix: la celebració de l'Any Vallverdú és una suma d'un nombre elevat d'activitats de naturalesa molt diversa repartits pel territori català. Conviuen activitats multitudinàries amb d'altres d'íntimes; activitats acadèmiques i formals amb d'altres de caire popular. Fer conscients l'alumnat d'aquest fet és una oportunitat perquè valorin el patrimoni cultural col·lectiu que suposa l'obra d'un escriptor i com pot esdevenir un punt de trobada constructiu i creatiu per a la comunitat.

La poesia de Josep Vallverdú posa en funcionament, doncs, coneixements i habilitats específics de l'àmbit humanístic a la vegada que evidencia els vincles amb competències i valors transversals per tal de facilitar que es pugui treballar de manera globalitzada si l'equip docent ho considera oportú. S'hi poden implicar les matèries de Ciències Socials, Educació en Valors Cívics i Ètics, Filosofia o Educació Plàstica, Visual i Audiovisual.

Aquesta proposta didàctica està formada per **sis sessions** distribuïdes en **tres blocs** de dues hores cadascun.

El **primer bloc** té per objectiu introduir i presentar la figura i l'obra literària de Josep Vallverdú. Es proposa a l'alumnat que, distribuïts en grups de treball, consulti materials textuais i audiovisuals disponibles en línia perquè en faci una síntesi i sigui capaç de formar-se una idea de l'autor. Caldrà tenir en compte les aportacions de tots els grups, de quina ha estat la trajectòria de l'escriptor i la seva rellevància en el conjunt de la cultura catalana.

A partir dels enllaços de consulta que es faciliten, s'espera que cada grup d'alumnes arribi a preparar una breu exposició oral (màxim deu minuts per grup) sobre el tema que li ha estat assignat utilitzant el material de suport que prefereixin. Es dedica la segona sessió del primer bloc a exposar davant el grup classe la síntesi a la qual s'hagi arribat. Per tal que tot l'alumnat pugui consultar els treballs realitzats, seria convenient que el material elaborat es comparteixi a l'entorn virtual d'aprenentatge (EVA) que s'utilitzi de manera regular. Per avaluar l'exposició oral es proposa utilitzar una rúbrica.

En el **segon bloc** trobareu una selecció d'alguns poemes representatius de Vallverdú i, després d'analitzar-los, es demana a l'alumnat que es plantegi de quina manera hi connecta i que elabori produccions textuais inspirades en els poemes que ha treballat prèviament. La primera sessió es dedica a treballar alguns dels poemes que evidencien la petjada biogràfica en la poesia de l'autor. La segona sessió dona protagonisme a textos que són fàcils de connectar amb valors que marquen la trajectòria cívica de Josep Vallverdú.

En el **tercer bloc**, format també per dues sessions, es proposa fer una lectura del Vallverdú més contemporani, a partir de poemes que aborden qüestions que formen part de la vida quotidiana tant dels adults com dels joves de Catalunya i Europa. Les activitats es tanquen amb una reflexió final de valoració d'allò que s'ha treballat i que s'ha après.

Per últim, es deixa a criteri del docent com endreçar les produccions textuals i audiovisuals elaborades al llarg de l'itinerari d'autor per part de l'alumnat i es proposa fer-ho en una de les tres activitats esmentades: una publicació (digital o en paper), una representació escènica (que a la vegada podria ser enregistrada i distribuïda) o bé un projecte expositiu a l'aula o al centre.

Ens agradaria que aquesta proposta didàctica fos, per damunt de tot, una invitació a descobrir l'obra poètica de Josep Vallverdú. És per això que conté un nombre reduït de poemes. Volem fer èmfasi en el fet que es pot dur a terme com un projecte que impliqui un nombre relativament petit de sessions d'aula o bé es pot fer créixer fàcilment i que agafi la volada d'un projecte llarg i més ambiciós. Sigui com sigui, que serveixi com a targeta de presentació de l'autor i com ell mateix diu en el darrer poema del llibre *Atresorat silenci* (Pagès Editors, 2022): «Que n'hi hagi».

Perquè n'hi pugui haver encara més, podeu trobar més poemes en [aquest enllaç](#) i propostes de treball en [aquest recull](#) del festival «Poesia Lleida» que es va presentar en el marc de la Jornada pedagògica Josep Vallverdú celebrada a Lleida el 20 de maig de 2023.

1. Primer bloc. Vida i obra de Josep Vallverdú

1.1. Aproximació a la vida i l'obra de l'autor

Sessió 1

ORIENTACIONS

Es proposen els següents blocs temàtics/grups de treball. En funció del grup amb que es desenvolupi la situació d'aprenentatge, serà convenient que el docent n'afegeixi algun més o aglutini alguns dels que es plantegen. Per a cada eix, s'ofereixen unes preguntes guia perquè serveixin d'ajuda en l'elaboració del producte final que s'espera que dissenyi cada agrupament d'alumnes: una exposició oral sobre el tema en qüestió. Les preguntes són plantejades com a acompanyament al treball de l'alumnat, no pensades perquè siguin respostes puntualment i literal.

ACTIVITATS

1. Josep Vallverdú, recorregut biogràfic

Preguntes guia:

- Quan va néixer Josep Vallverdú?
- Quins han estat els esdeveniments que han marcat més la seva vida?
- A quines diferents localitats catalanes ha viscut?

Recursos:

- ✚ Documental [Josep Vallverdú: un horitzó de 100 anys](#)
- ✚ Blog de [Josep Vallverdú](#)
- ✚ [Biografia](#). Associació d'escriptors en llengua catalana
- ✚ Exposició itinerant [Geografies Josep Vallverdú](#)

2. Literatura majoritària. L'obra literària per a infants i joves

Preguntes guia:

- Quin ha estat el personatge més popular de tota l'obra de Josep Vallverdú?

- Considera important la literatura dirigida a un públic infantil i juvenil? Per què?

Recursos:

- ✚ [Josep Vallverdú. L'escriptor i l'home](#). El Gust per la Lectura
- ✚ Vídeo [Conversem amb Josep Vallverdú](#). Núvol
- ✚ [Comentaris d'obra](#). Associació d'escriptors en llengua catalana

3. Els textos assagístics

Preguntes guia:

- Com podem definir el gènere literari conegut amb el nom d'assaig? Enumera quatre obres que puguem considerar assagístiques de Josep Vallverdú.
- Explica quin premi literari porta el nom de Josep Vallverdú. En quina ciutat s'atorga? Amb quina freqüència? Quins han estat els darrers tres guanyadors?

Recursos:

- ✚ Article de Joan Triadú, titulat [Assaig autobiogràfic de Josep Vallverdú](#), publicat al diari *Avui* el maig de 1983
- ✚ [Catàleg de publicacions](#) de Josep Vallverdú Aixalà de Pagès editors

4. La traducció

Preguntes guia:

- Des de quines llengües ha traduït llibres al català Josep Vallverdú? En predomina alguna per damunt de les altres?

Recursos:

- ✚ Programa [Savis](#) de TV3
- ✚ [Traduccions](#)
- ✚ [Entrevista a Josep Vallverdú, traductor](#)

5. La poesia de Josep Vallverdú

Preguntes guia:

- Quins són els llibres de poemes de Josep Vallverdú?
- En quin moment de la seva trajectòria dona més importància a aquest gènere literari?
- Per què el destaca per damunt d'altres en aquest moment?

Recursos:

- ✚ Notícia Pagès editors presenta la [Biblioteca Poètica de Josep Vallverdú](#) per commemorar el centenari de l'autor
- ✚ Article de premsa [Josep Vallverdú: «El meu ofici ara és fer poesia»](#)
- ✚ Documental [Si no tinguéssim miralls](#)

6. La celebració del centenari del seu naixement. Any Vallverdú (2023)

Pregunta guia:

- El Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya escull cada any algunes figures cabdals de la cultura catalana a qui dedica tot un any de celebracions de tot tipus. L'any 2023 fou declarat oficialment Any Vallverdú (en commemoració del centenari del naixement de l'autor). Investiga quin any oficial és en el moment en què estàs fent aquest treball. A partir de la informació que trobaràs a la pàgina oficial de l'Any Vallverdú, fes un breu resum d'alguns dels objectius de l'Any i destaca quatre de les activitats dutes a terme. Explica-les breument.

Recursos:

- ✚ [100 anys del naixement de Josep Vallverdú](#), Departament de Cultura
- ✚ Entrevista del Més 324 [L'Any Vallverdú, amb Josep Vallverdú](#)

1.2. Exposicions orals

Sessió 2

ORIENTACIONS

En la segona sessió d'aquest primer bloc introductori, cada grup d'alumnes exposa el discurs que ha elaborat acompanyant-se del material de suport que hagin dissenyat i compartit a l'EVA utilitzat de forma regular a l'aula.

Són nombroses les rúbriques disponibles per avaluar aquest tipus d'activitat.

Model de rúbrica per a la presentació oral²

La teva presentació està a punt?

Rúbrica per a Presentació Oral

NIVELLS	Principiant	Iniciat	Competent	Professional
Específic de diapositives/Marc	Qualificació / 4			
1.1-A la diapositiva inicial hi apareixen els noms dels autors, el títol, i alguna imatge que generi interès.	La diapositiva inicial no aporta les informacions necessàries	S'aporta el títol, però no els autors ni cap imatge.	S'aporta el títol, els autors i una imatge suggerent.	La disposició del títol, nom dels autors i imatge en la diapositiva dona la importància justa a cada cosa.
1.2-Hi ha un índex al que es va fent referència de manera continuada	No hi ha índex	Hi ha índex, però no s'hi fa referència	S'hi fa referència algun cop	S'hi fa referència sovint, l'oient sap en tot moment on és de la presentació i pot anticipar què vindrà.
1.3-A cada diapositiva hi apareix alguna indicació (capçalera, símbol, barra de progrés,...) que orienta l'oient sobre el desenvolupament de la presentació	No hi ha cap indicació del desenvolupament de la presentació	Hi ha indicacions només de vegades, o no es veuen	Hi ha indicacions, eficaces, però no estan ben integrades a la presentació.	Les indicacions són eficaces, i ben integrades en la presentació.
1.4-Hi ha una diapositiva de síntesi/conclusions	No hi ha diapositiva final de síntesi	La diapositiva de síntesi resumeix de manera incompleta els continguts.	Resumeix tots els continguts, però de manera esbiaixada	Resumeix els continguts de manera representativa i convida a fer preguntes.
Format	Qualificació / 4			
2.1-Compleix la Regla del sis: En cap diapositiva es superen les sis files de text de sis paraules cadascuna	S'incompleix de manera sistemàtica, a la majoria de diapositives hi ha massa text.	En algunes diapositives hi ha massa text que fa que l'oient es perdi.	La norma es compleix gairebé sempre, només en algun cas es fan llistes d'ítems que es fan llargues.	Es compleix sempre, les imatges i els gràfics constitueixen la major part del material.
2.2-Faig servir tipus i color de lletra i fons que faciliten la lectura	Els les mides i colors de lletra i fons fan difícil la lectura del text en tot el document.	El text es llegeix bé, però les combinacions de colors són desagradables o agressives.	El text es llegeix bé, i les combinacions de colors no molesten.	Les combinacions de colors i tipus de lletra ajuden a comprendre el missatge
2.3-No hi ha faltes d'ortografia.	Hi ha moltes faltes d'ortografia que dificulten la comprensió del text.	Hi ha algunes faltes d'ortografia que distreuen l'atenció de l'oient.	Hi ha errors menors en l'ús de majúscules o accents.	No hi ha faltes d'ortografia. Les paraules en altres idiomes estan en cursiva.
2.4-Les animacions que faig servir són les justes i necessàries	Hi ha moltes animacions, que dificulten l'atenció de l'oient. El tipus d'animació no té res a veure amb el que s'està explicant.	Algunes de les animacions distreuen l'oient.	Hi ha poques animacions, i no dificulten l'atenció de l'usuari. Algunes de les animacions no fan que els continguts 'entenguin millor.	Pràcticament no hi ha animacions, només d'afegir i retirar elements suament per a pausar el ritme. En algun cas concret, faig servir animacions més elaborades per a destacar aspectes concrets en explicacions complexes. Les diapositives on hi ha animacions s'entenen millor amb l'animació que sense.
Continguts	Qualificació / 4			
3.1-Introdueixo bé el tema, explico perquè el presento, i amb quin objectiu	No s'explica en cap moment per què es fa el treball, ni de què tractarà.	Es dona una idea general del tema, però no de l'objectiu.	Queden clars des del principi els objectius i intencions de la presentació.	L'oient sap de seguida la intenció de la presentació i fins i tot pot anticipar alguns dels continguts.

Consulteu el model de rúbrica complet [en aquest enllaç](#).

² Model de rúbrica per avaluar una exposició oral elaborada pel professor **Jordi Domènech**. Extret del web [Tresor de recursos](#)

2. Segon bloc. Aproximació a la poesia de Josep Vallverdú

2.1. Lectura guiada: «Montblanquet»

Sessió 3

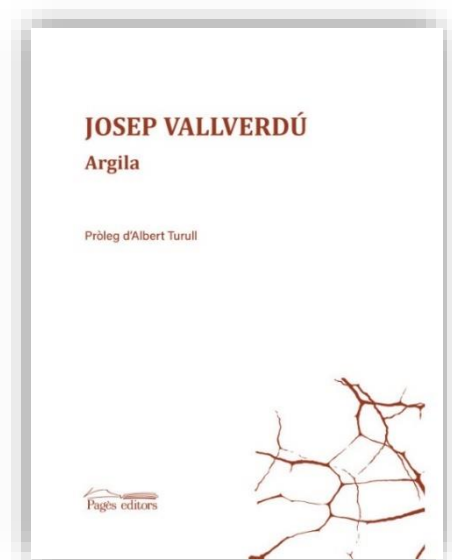
ORIENTACIONS

Els poetes com ara Josep Vallverdú escriuen sobre la base del seu arbre genealògic entenent que aquest és un camí literari que va començar amb l'escriptor francès Michel de Montaigne i va seguir per multitud d'escriptors i escriptores que, a través de memòries i biografies –i també de poesia–, escriuen sobre la pròpia vida i els propis avantpassats amb la intenció de fer comprendre la naturalesa humana, en general, i la naturalesa i el caràcter de cada persona, que és particular, en un context concret.

Així, anem del concret al general. No es tracta solament d'anècdotes o historietes d'una vida sinó de reflexions sobre el caràcter de les persones i els seus valors. Els lectors en poden deduir una reflexió sobre els efectes de la seua genealogia en la seua manera de ser.

«Montblanquet», *Argila* (Pagès editors, 2014)

Parlen, aquells papers del mil-set-cents,
d'un poble de la serra del Tallat,
s'hi esmenten homes de ma casa pairal,
cabrers, per més detalls,
gent rude, de pocs mots i molt coratge,
en vestits sense treva per l'abat de Poblet,
que els disputava predis i pastures.
Els li plantaren cara; al capdavall
també se les havien amb els llops.
Gent amb el meu mateix cognom,
amos d'un casalot, dempeus encara,

que fou el nu primer de la meua nissaga.
De més ençà la història la sé:
venent, comprant, lligant fecunds casoris,
els hereus successius rumbejaren bon tros,
i de la hisenda més d'un notari els en donaven fe.
M'intriguen, tanmateix, aquells cabrers primers,
savis de la natura, orfes de lletres,
homes tallats a cops d'escoda,
tossuts davant abusos del poder.
Quina fila feien aquells camperols
no ho sabré mai. Han passat tres-cents anys;
només sé que si ara, per un miracle, els veia,
no em voldrien per parent: jo no planto cara als llops.

Preguntes guia:

1. Informa't a través de la xarxa on es troba la vila de Montblanquet. Dedueix-ne alguna característica que infongui algun valor moral. Fes una activitat semblant respecte a la teua nissaga –la teua família–: cerca d'on provenen els teus avantpassats. Pregunta-ho primer a les persones més grans de casa teua, per exemple els teus avis. Pren nota del que et diuen. Escolta'ls.
2. Indica quin és l'ofici dels avantpassats més antics del poeta. De manera semblant, indica els oficis dels teus avantpassats.
3. Anota quin són els valors més remarcables o sorprenents dels seus avantpassats.
4. Informa't, preguntant al teu professor de Ciències Socials, de quina referència de tipus històric hi ha a la poesia. Comenta-la. Fes el mateix amb els teus avantpassats.
5. Reflexiona sobre si és necessari pensar sobre els valors que han guiat la vida dels nostres avantpassats: parla amb el teu professor o professora de Ciències Socials, Educació en Valors Cívics i Ètics o Filosofia sobre el valor "covardia" i el valor "valentia" aplicat a la vida de les persones.

6. Reflexiona amb el teu professor de Biologia sobre el context del poema en què es parla de “matar llops” i indica si el context biològic i social és el mateix en l’actualitat. Pots relacionar-ho amb el concepte d’ecosistema.
7. Informa’t sobre el valor “frugalitat”. Indica si és un valor dels avantpassats del poeta i reflexiona si ara mateix és un valor en alça o en declivi, i reflexiona per què.
8. Interessa’t sobre el valor de l’auto-reflexió i l’auto-coneixement. Parla amb els teus companys de classe i amb el professor/professora sobre si és un valor necessari per millorar com a persona. I si és un valor *normal* en la nostra societat i si cal reivindicar-lo.

Repte creatiu:

Escriviu un poema seguint un model com ara «Montblanquet» i, després, a partir de les pautes que indicarà el professor o professora, com un exercici d’expressió personal i de reflexió en comú, llegiu el poema en veu alta, davant del grup.

Necessitem algunes hores o dies de reflexió. Donem de termini alguns dies, segons el parer del professor o professora. És convenient trobar un espai de tranquil·litat adequat perquè els estudiants decideixin, facin esborranys i corregeixin el text diverses vegades.

Pautes indicatives:

1. Imitem el tema: ens informem sobre la *genealogia familiar* buscant alguna història en què es manifesti un valor moral com ara resistència, resiliència, joia de viure, coratge o valentia, honestedat o capacitat de sobreviure en una situació adversa.
2. Partim d’una pauta mètrica elemental: escrivim en decasíl·labs.
3. La rima és un element optatiu: imitem el poema de Josep Vallverdú, escrivim el poema sense rima. Tanmateix, si ens abelleix fem anar una rima elemental, com ara un quartet o un aariat.
4. En la primera part presentem els personatges i en l’acabament concentrem tota la força conceptual de la poesia.
5. Perquè la poesia tingui una certa gràcia expressiva ens hem de centrar en un assumpte i ens uns personatges que estimem. No és un mer exercici escolar, fred i sever sinó una prova d’expressió personal més aviat apassionada i estimada.

6. En acabar el poema, parlem amb el professor d'Educació Plàstica, Visual i Audiovisual i il·lustrem la poesia.

Una resposta. Un exercici. Exemple breu en decasíl·labs.

Aquest exemple es refereix a una emigració. Fa moltes generacions en què dos joves emigraren de les terres del sud de França, als Pirineus, cap a Catalunya, després de la desamortització de Mendizábal (1836).

Foren dos homes joves que cercaren
viure en terres planes a prop d'un gran riu.
Davallaren dels altius Pirineus
cap a unes terres desamortitzades
Compraren casa, corral, terra i era;
plantaren llinatge, ametllers florits.
Jo també he migrat, però més a prop,
no ha arrelat en mi cercar aventura.

2.2. Lectura guiada: «Himnes de victòria»

«Himnes de victòria», *A ull nu* (Pagès editors, 2018)

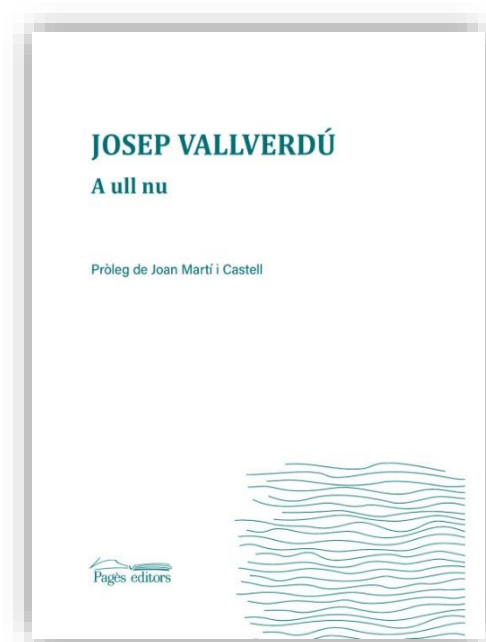
Els veig desfilar, sorruts i esquelètics,
els peus mig descalços, els cabells al zero,
quatre legionaris els marquen el pas
brandant ufanosos les vares de freixe.
Al toc de les dotze, per les avingudes,
rambles i carrers, fan el tomb per Lleida;
desfilen cantant himnes de victòria
de l'exèrcit nazi i de la Falange.

Tots ells són vençuts, presoners de guerra
que no van lluitar al costat dels bons.

Tanmateix ells canten, i porten el pas,
la mirada fosca i els peus fatigats.

Set hores seguides, a cops de xiulet,
han carretejat carreus de bon pes;

Sessió 4

cal refer esglésies que es varen cremar.
A trenc d'alba, missa, de genolls, cap cot.
Cal que es redimeixin amb treballs forçats
perquè foren rojos, segons la sentència.
Tot marcant el pas canten a grans crits
himnes de victòria, himnes dels blaus;
el fel se l'empassen un migdia més.
Si no canten prou, no els donen dinar.

Preguntes guia:

1. Informa't parlant amb el teu professor de ciències socials sobre els presoners de guerra en temps de Guerra Civil a Lleida, sobre la seua situació i sobre els treballs forçats que feren.
2. Explica les paraules "vares de freixe", "carreus de bon pes", " cap cot".
 - quin és el temps verbal predominant de la poesia?
 - quantes síl·labes tenen aquests versos?
 - anota el concepte o idea central de la poesia
3. Pregunta't sobre el valor de la venjança, del càstig i la culpa i parla'n amb el teu professor d'Educació en Valors Cívics i Ètics.
4. Pregunta't sobre el sentit del darrer vers: creus que és de justícia que si algú no canta l'himne del seu adversari polític es quedi sense dinar? Reflexiona sobre els valors de la llibertat, de la igualtat i de la fraternitat i indica en quin moment històric foren defensats en públic.
5. Informa't sobre el concepte de *tolerància*, i afegeix la teva opinió al debat que hem encetat en la pregunta anterior
6. És una poesia que explica fets observats, o explica sentiments? Raona-ho.
7. Al teu criteri és una poesia inventada o obeeix a una experiència viscuda per l'autor? Podem dir que és una poesia de denúncia?
8. Reflexiona sobre com les experiències viscudes i observades acaben conformant el que en diem *una personalitat* que s'expressa en l'escriptura. Creus que quan

observes una injustícia cap unes persones tendim a voler reparar aquesta injustícia? Raona-ho en veu alta amb el teu professor de Llengua Catalana i Literatura.

Repte creatiu:

1. Després d'aprofundir en la lectura i la comprensió del poema, et proposem una activitats d'escriptura creativa. Es tracta de posar-se en la pell o les sabates de l'altre. Escriu un relat en què aprens a posar-te en la pell d'un personatge que no ets tu. De la poesia que has llegit, en pots deduir tres grans personatges:
2. El noi jove que observa la desfilada dels presoners —el que molts anys després serà el poeta Josep Vallverdú.
3. Un dels dos legionaris que amb la vara de freixe duen els presoners a desfilars i cantar per Lleida.
4. Un dels presoners de guerra que fan treballs forçats i canten himnes de victòria de l'exèrcit nazi. Tria un d'aquests tres personatges i escriu el que senten. Fes l'esforç de posar-te en la seua pell i en els seus pensaments. Il·lustra-ho amb un dibuix; deixa't orientar pel professor de Plàstica.

ORIENTACIONS PER A LES RESPOSTES

És una poesia que obeeix a una experiència observada i sentida a la Lleida de la immediata postguerra on els efectes de la guerra de 1936-1939 foren molt visibles perquè fou durant nou mesos front de guerra.

La poesia gira al voltant del càstig dels perdedors, els homes de la república, els rojos, segons la terminologia popular. El càstig és una humiliació i un doblegament de la voluntat dels vençuts, amb la col·laboració de l'església catòlica que es posà al costat dels franquistes. Aquest càstig és públic per doblegar i sotmetre la població de la ciutat. Afecta directament una de les necessitats bàsiques de tota persona: menjar. Si no canten prou fort, no els donen menjar, diu el darrer vers.

Els versos són decasíl·labs. El temps verbal predominant és el present d'indicatiu, tot i que es tracti d'un record de 1939 o 1940.

És una poesia de denúncia social: pretén mostrar que el mal perdura en el temps.

Es pot reflexionar sobre el fet que un càstig d'aquesta mena, per humiliació i sotmetiment, genera una reacció que a llarg termini es converteix en rebel·lió: el perdó, en canvi, no sol produir una contrareacció agressiva.

També es pot reflexionar sobre el fet que aquesta mena de càstig amara totes les accions de la societat, des de les públiques fins a les privades, en una mena de contaminació general de la vida social.

3. Tercer bloc. Josep Vallverdú, contemporani

3.1. Lectura guiada de poemes: «La sabata», «Si no tinguéssim miralls», «El dia que jo mori»

Sessió 5

ORIENTACIONS

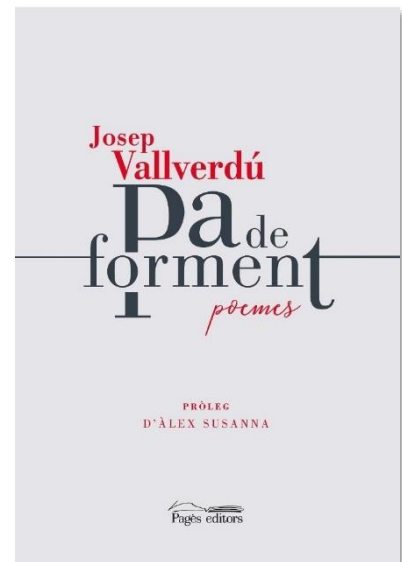
Josep Vallverdú ha viscut més de cent anys (i voldríem que encara en fossin molts més). Però això no comporta, gens ni mica, que sigui un ciutadà desconnectat d'allò que passa al seu entorn. Ans al contrari, és amatent a l'actualitat i la reflecteix en la seva obra de creació literària.

En els tres poemes que llegirem a continuació, Vallverdú reflexiona sobre temes presents en el nostre dia a dia i que ens afecten tant personalment com col·lectivament.

«La sabata», Pa de forment (Pagès editors, 2020)

per a Jordi Pàmias

Pacientment, com si li fos avi,
tot i que no el coneix de res,
l'home s'ha aclofat, a requesta del nen,
per cordar la sabata del petit immigrant
que confessa, plorós, que ell no sap fer-ho.
Després el nen ha tornat corrents al seu futbol
i l'home, calmós, a la seva passejada,
anticipant la garleria dels nets i netes
que l'esperen a taula. A les poques passes
un estrany dubte el fibla: d'on provenia el nen?
De quin país fugí la seva família?
Ignora si el menut té avi, o el tenia,
si el va conèixer, si morí en el desterro
i mai no va poder cordar-li la sabata.

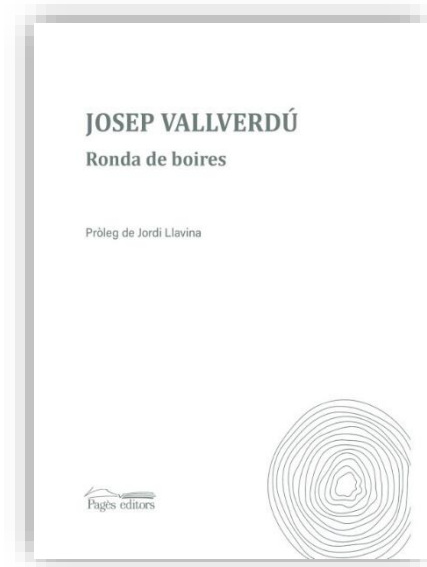
Preguntes guia:

1. De ben segur que coneixes els objectius de desenvolupament sostenible ([ODS](#)). Amb quins creus que podem relacionar aquest poema?
2. Consulta la premsa i localitza una notícia recent relacionada amb el tema central del poema.
3. Potser la teva pròpia família és originària d'un altre país, o bé tens amics o companys a la classe, a l'escola o al barri que ho són. Pensa una característica que us faci semblants i una altra que us faci diferents.
4. Josep Vallverdú dedica el poema a l'escriptor Jordi Pàmias. Coneixes aquest altre autor? Investiga una mica a la xarxa.
5. Fixa't com Josep Vallverdú ha escrit aquest poema: ha triat un tema d'actualitat que ens afecta a tota la societat i ha explicat una anècdota senzilla de la vida quotidiana que hi té a veure. Ha connectat una experiència personal que podria passar qualsevol dia a qualsevol poble o ciutat amb una situació d'importància global. Intenta fer un text de la mateixa manera: pensa en un assumpte que actualment sigui d'actualitat i pensa com repercuteix en la teva vida diària. Segur que trobes més connexions de les que podries pensar en un primer moment. Pots crear un poema o un text breu en prosa.

«Si no tinguéssim miralls», *Ronda de boires* (Pagès editors, 2016)

Si no tinguéssim miralls,
no sabríem de cosmètica,
no escamparíem afaits
ni ens queixaríem d'arrugues.
Si no tinguéssim miralls,
perdríem moltes menys hores
buscant de veure com som
en lloc d'esbrinar qui som.
Si no ens miréssim nosaltres
veuríem molt millor els altres,
i absorbiríem la vida
sense vidre interposat.
Si no tinguéssim miralls
retrobaríem l'ànima.
Si no tinguéssim miralls.

Preguntes guia:

1. Quin creus que és el missatge general del poema? Coneixes el concepte "vanitat"? Relaciona'l amb el sentit global de «Si no tinguéssim miralls».
2. Saber qui som no és gens fàcil. Enumera cinc elements que creus que etdefineixen com a persona, que formen part de la teva identitat. Poden ser elements físics (objectes, peces de roba, complements) o bé abstractes (idees, gustos, conductes). Afegeix una breu explicació a cada element triat.
3. Un dels espais en què actualment més transmetem la nostra imatge personal, potser encara més que en els miralls, és a través de les xarxessocials. Localitza els tres darrers posts que hagis compartit a través d'alguna xarxa de missatgeria o de compartició de continguts, ja sigui text o imatge o vídeo. Pensa quina imatge presenta la persona que els ha penjat, o sigui tu. Compartiu-ho amb un company i escolteu-vos mútuament.

«El dia que jo mori», *Ronda de boires* (Pagès editors, 2016)

El dia que jo mori caurà una pluja fina,
besarà les teulades i les fulles caigudes,
dissoldrà covardies i estampes d'amarguesa.
Traçaran aragalls les gotes diminutes,
desfigurant les frases encara no pensades.
El frèvol habitatge del buit m'acollirà
a l'avenc on no és misteri l'absència de l'eco.
Uns amics, per ventura, esprement la memòria,
diran que vaig escriure i que vaig estimar;
els vianants, incrèduls, consultaran el mòbil,
i no trobaran rastre del meu pas per la terra.
Si no surt en pantalla res no és veritat.

Preguntes guia:

1. En aquest poema, la veu que hi parla, que podem identificar amb l'autor, Josep Vallverdú, s'imagina com podria ser el dia de la seva mort. Quins són els dos valors que considera més importants? Per què voldria que fos recordat?
2. Com descriu la mort? Quines imatges utilitza? Fixa't en els versos 4-7.
3. Rellegeix el vers 3. Quins elements positius portarà la pluja fina que anuncia la mort? Creus que això és possible? Per què?
4. El final del poema és un vers impactant que al·ludeix directament a la nostra vida diària. Estàs d'acord amb el que diu? Creus que l'autor ho pensa realment o bé és irònic?

3.2. Compartim i concloem

Sessió 6

ORIENTACIONS

Després d'haver investigat i treballat una petita part de l'obra poètica de Josep Vallverdú, proposem que es dediqui una sessió a compartir entre el grup allò que s'ha après.

Preguntes guia de síntesi:

1. Quin ha estat el poema de Josep Vallverdú que més t'ha agradat? Per què?
2. Busca, a la biblioteca del teu centre educatiu o a la biblioteca pública més propera o bé a la xarxa, un poema que parli del mateix tema o d'un tema semblant. També pots triar la lletra d'una cançó que t'agradi. Potser necessitaràs l'ajuda d'un professor o algun altre adult perquè et guïi una mica. Si ho aconseguixes, hauràs establert relacions entre dos autors que potser aparentment són molt distants.
3. Una de les característiques de l'obra poètica de Vallverdú és que sovint utilitza paraules que normalment no formen part de les converses que tenim al dia a dia. Tria cinc paraules noves que hagi après.
4. Recupera els treballs fets a la primera sessió i consulta'ls. Si haguessis de llegir un dels llibres de Josep Vallverdú, per quin et decantaries? Per què?
5. Participem en la celebració de l'Any Vallverdú? Durant aquestes sessions heu anat elaborant textos reflexius i creatius, heu il·lustrat poemes, heu preparat material per a una exposició oral... Us proposem que el compartiu: podeu organitzar una exposició, podeu elaborar una publicació o podeu llegir els textos dalt d'un escenari en un recital. O fins i tot podeu fer les tres coses! Us hi animeu?

Taula resum La poesia de Josep Vallverdú

BLOC	SESSIÓ	ACTIVITAT	GESTIÓ DE L'AULA	CE	CT
1. Vida i obra de Josep Vallverdú	1	Consulta del material i elaboració de l'exposició oral	Grups de treball	2	CC1, CD1
	2	Exposició oral de cada tema	Grups de treball	3	CD2, CD3
2. Lectura i anàlisi de poemes representatius de l'autor. Reptes d'escriptura.	3	Lectura guiada del poema «Montblanquet» 1. Preguntes guia 2. Repte creatiu	Treball reflexiu i de producció escrita individual. Les preguntes guia que es plantegen volen ser punts de fuga per al pensament que el docent pot seleccionar com treballar.	4, 5, 8	
	4	Lectura guiada del poema «Himnes de victòria» 1. Preguntes guia 2. Repte creatiu	Treball reflexiu i de producció escrita individual.	4, 5, 8	CC3
3. Josep Vallverdú, contemporani	5	Lectura guiada dels poemes «La sabata», «Si no tinguéssim miralls», «El dia que jo mori»	Treball reflexiu i de producció escrita individual	4, 5, 8	CC3
	6	Compartim i conclouem Preguntes guia de síntesi	Grup classe	4, 5, 8, 10	CE1
4. Repte final	7	Elaboració de la publicació (digital o en paper); representació escènica; projecte expositiu.	El producte final es comparteix en el grup classe.	3, 5	CE1, CE3